

prešinja samca, ko vidi, da njegov tovariš, ki ima isti zaslužek, preživlja sebe, ženo, otroke, služkinjo. Ne ve pa, da živi ta družina, svet v malem, zadovoljnejše kakor samec, ki je ali samotar ali kričeč družabnik; ne ve, da se je oropal najčistejšega veselja. Pač, včasih si nemara slika življenje svojega rodbini živečega tovariša, v urah, ki se pojavljajo pri vsakem v urah, ko bi človek rad odkril srce srcu, rad govoril kot človek k človeku, v urah, ko se čuti samec strašno osamelega, naj mu tudi dela družbo kozarec, knjiga, pipa, Giesshübler ali celo družica, vredna denarja...

Da bi vse to postalo drugače, bi se dalo doseči poleg potrebne preustrojbne značaja, ki za njo ni pozitivnih sredstev, tudi nekoliko z zunanjimi pripomočki, ki bi pri človeku, sprva le površnemu bitju, polagoma vplivali tudi globlje. — Naj bi se namreč pri vsaki stalno plačani službi jemalo v poštev, da samec po človeški pameti ne potrebuje — da-si porabi — toliko kakor tovariš oženjenec, oziroma da temu gre več. Saj tudi oženjenec stori dvakrat, štirikrat toliko za domovino, za človeštvo kakor samec — suha veja. Znan slovenski poslanec je rekel pri neki priliki: »Kdor skrbi za ženo in še nemara da domovini sina ali hčerko, ta jej koristi več kakor kot taki vsi pesniki, umetniki in — politiki povrhu«. Toliko mi ne trdimo, ali trdne rodbine so temelj državi, to stoji. Zato je zelo značilno, da Rimljani, najbolj državniški narod, niso imeli v svojem jeziku posebne besede za našega »samca«; razumelo se je samo ob sebi, da se oženi vsak dorasli mladenič.

Ko bi se samcem odkazovale nekaj manjše plače kakor oženjenim, ali ko bi se jim prisodil — o čemer se je v novejšem času že večkrat govorilo — poseben davek, ki ga je predlagal že stari Platon, bi tako priznanje zakona tudi vzdignilo njega ugled in egoizmu samcev bi se iz-

podbilo nekoliko tal. — Kakor so današnje razmere, je ureditev plač v tem oziru dvakratno krivična. Vzemimo le učiteljstvo: učiteljici se priznava povsod za precej odstotkov manjša plača kakor učitelju, gotovo, češ, saj one manj porabijo kakor moški učitelji; neoženjen učitelj pa uživa isto plačo kakor oženjen. Tako se godi krivica učiteljici, krivica oženjenemu učitelju; sploh pa je krivično oziranje na to, kar se porabi, ker bi smelo biti mero-dajno le, kar se zasluži in potrebuje; načelno krivično je seveda tudi zapostavljanje učiteljic, kakor bi bile inferiorneje; enako delo naj bi se plačalo povsod in v vseh slučajih enako.

Ko bi se na naveden način podpirala zakonska zveza, bi izginilo s sveta mnogo samcev in prav toliko samic ter bi bil velik del ženskega vprašanja rešen na najlepši, obema spoloma in celoti koristen način.

Potem bi imeli več »fantov«, krepkih in zdravih, več družin, manj črnogledov in sitnežev in precej manj samcev, ki niso — fantje!

ČASTNIK IN PROSTAK. ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

Geslo: Dulce et decorum est...
Horacij.

Gizdav kakor pavji rod
po boulevardu drzno šeta,
lahen in droban mu hod
se med sabljico opleta.
Dviga mu čebelji stas
časti misel nebotična,
ko mu brčič mladi kras
gladi kvišku roka lična.

»Čast nad vse!« njegov mu stan
in »noblesse oblige« velevala:
Česa pa od te vsak dan
isti stan, prostak, zahteva? —
Tudi tebe car redi,
»hleba, kar je treba« da ti;
nisi li vojak i ti
in vojaci, niso brati?...

Siv se veteran smehlja
in z resnobnim deje znakom:
»Kadar smrt čez plan divja,
brati častnika s prostakom;
zapustivša bojni grom:
častnika ves svet proslavlja,
a prostak-prosjačec hrom
v bedi rodno vas ostavlja!...«

IMENITNA 50-LETNICA*). BOŽIDAR TVORCOV. KALUGA.

Dne 31. avgusta st. sl. minolo je 50 let, kar je vstopil na literarno tvirošče graf Lev Nikolajevič Tolstoj.

Den za dnem praznujemo važne i nevažne obletnice, i tudi petdesetletnica takega pisatelja, kakoršen je gosp. Tolstoj, seveda ni minevala bezsledno.

Vsi naši listi, ruski in neruski, od 31. avgusta so prepolnjeni zaglavij na temo 50 letnega služenja literaturi Leva Nikolajeviča. Pa čuden utis proizvajajo te ocene

*) Le malo je na svetu pisateljev, katerih ime bi bilo tako znano in tako čislano širom sveta, kakor je ime častiljivega Rusa Leva Tolstega. To se je tudi ponovno pokazalo o priliki petdesetletnice njegovega delovanja.

Tudi Slovenci seveda poznamo in čislamo Leva Tolstega ter zasledujemo literarne in druge pojave, ki so z njim v zvezi. Vsekako tega ne delamo tako točno in intenzivno kakor drugi, večji kulturni narodi n. pr. Francozi, Nemci, Angleži; oni se neporedno seznanjajo z delovanjem in mišljenjem Tolstega.

Te narode pred vsem zanimajo filozofična, umetniška in socijalna načela Tolstega. Mi pa crpimo svoje znanje o njem — žalibog — skoraj samo iz poročil tujcev in tudi to le površno in netočno.

Našemu listu je poslal k spominu petdesetletnice Tolstega naš rojak profesor g. Štitar iz Kaluge to kratko poročilo, ki nam nikakor ne ugaja v svojih zaključkih, ki pa je sicer zelo zanimivo in ga ravno iz tega vzroka priobčujemo. Tolstoj je nedvomno častiljiv, velik duh, ki je globoko uplival na rusko socijalno zavest. Tako je najbrže tudi nova zakonska reforma glede nezakonskih otrok (o kateri prinašamo poročilo na drugem mestu) vzklikla iz semena, katero se trudi vsejati v dušo človeštva veliki in resni sejalec z Jasne Poljane, kakor lepo zaključuje svoj članek o isti zakonski reformi M. B. v Berolinski »Die Frau«. Uredništvo.

grafove literarne delavnosti na svežega, brezpristranskega čitatelja. Protitolstovci začenjajo od »za zdravje« i končajo s »za upokoje«, kar je čisto umljivo in npravno za tistega, kdor vestno sopostavlja prve umotvore velikega pisatelja-umetnika s poslednimi pisanji zmedenega filozofa-moralista. Zato Tolstovci pa so v svojih izvajah nekako podobni tisti vevrci, katero so muhasti otroci posadili na kolesce, katero se pa ne vrti ravno-merno, a suče se švepasto ter pričinja mali, nedolžni živalici veliko težav i muk... Tudi to je čisto npravno i umljivo: žal jim je Leva Nikolajeviča, boje se priznanja, da je iz božanstva istino umetalne, narodne misli g. Tolstoj pal na podnožnik malika pijanega, uličnega modrovanja... Pa vse te presoje so le mi-moletne, torej le maloveljavne, i mi označimo spomin dolgoletnega literaturnega delovanja g. Tolstogo svojeobrazno, z dvema beleškami, iz kojih prva pokaže, kako sodi g. Tolstoj o ruski sodobni literaturi, druga pa zasvedoči o veljavi Tolstovskih besed z ljudmi, kateri mu noč i den v njegovi živopisni Jasni Poljani ne dajo pokoja.

I.

Neki Polenec napisal je roman, kteremu je g. Tolstoj, se ve da po prosbi samega avtorja, predposlal predgovor. Iz tega predgovora so ruski listi mnogo zajemali. Mej drugim našli smo v »Rodni Reči« tak odziv velikega pisatelja o ruski literaturi, posebno o literaturi tekoči, njemu sodobni:

»Za mojo dobo, za kakih 50 let, svršilo se je porazno poniženje okusa i zdravega smisla čitajočega občinstva. Opazovati moremo to poniženje v vseh strokah literature, pokažem pa le nekatere, bolj vidne in bolj znane mi primere. V ruski poeziji, na primer, Puškina, Lermontova, (Tjutčeva navadno pozabljajo), pesniška slava prehaja najprej k pesnikom jako dvomljivim: Majkovu, Polonskemu, Fetu;